

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA

**SPRAWOZDANIE Z WYBORÓW DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

przeprowadzonych 13 października 2019 r.

Warszawa, 28 października 2019 r.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 240 i art. 278 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 684 i 1504), przedstawia sprawozdanie z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych 13 października 2019 r.

I. Zarządzenie i przygotowanie wyborów

1. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2019 r., wyznaczył ich datę na dzień 13 października 2019 r. i określił terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych (kalendarz wyborczy). Postanowienie Prezydenta zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z 2019 r., poz.1506. Państwowa Komisja Wyborcza podała w dniu 6 sierpnia 2019 r. do wiadomości wyborców w poszczególnych okręgach wyborczych obwieszczenia o okręgach wyborczych do Sejmu i do Senatu, zawierające informacje o granicach każdego okręgu i liczbie wybieranych w nim posłów i senatorów oraz o siedzibach okręgowych komisji wyborczych.
2. Wybory zostały przygotowane i przeprowadzone na podstawie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2019 r. poz. 684 i 1504) - dalej Kodeks wyborczy. Po zarządzeniu wyborów Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła niezwłocznie do realizacji ustawowych zadań oraz zapewniła w różnych formach pomoc prawną i organizacyjną w zakresie wykonania czynności wyborczych organom i administracji wyborczej, komitetom wyborczym i wyborcom. W realizacji tych zadań korzystano w szerokim zakresie, obok tradycyjnych sposobów komunikacji, z sieci Internet. W całym okresie kampanii wyborczej dostępne były strony internetowe Państwowej Komisji Wyborczej: pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl. Na stronach tych zamieszczano na bieżąco obowiązujące teksty przepisów prawa wyborczego, rozporządzenia i uchwały wydane na podstawie Kodeksu wyborczego oraz informacje, wyjaśnienia i komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej, w tym informacje o warunkach i sposobie głosowania, dane o organach wyborczych, komitetach wyborczych i kandydatach, wynikach głosowania i wynikach wyborów. Dla ułatwienia komitetom wyborczym wykonania czynności wymaganych prawem Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła i udostępniła informacje dotyczące tworzenia komitetów wyborczych oraz zasad i sposobu zgłaszania list kandydatów na posłów i senatorów wraz z wzorami dokumentów wymaganych w tych sprawach. Regularnie zamieszczane były w serwisie spoty informacyjne - także w polskim języku migowym - na temat

terminu i sposobu głosowania, możliwości głosowania przez pełnomocnika, głosowania korespondencyjnego, uprawnień wyborców niepełnosprawnych, głosowania za granicą. Państwowa Komisja Wyborcza oraz Krajowe Biuro Wyborcze, na podstawie art.160 § 1 pkt 8 Kodeksu wyborczego, prowadziły szereg działań edukacyjno-informacyjnych skierowanych do wyborców na temat prawa wyborczego, w tym w szczególności sposobu głosowania. Członkowie i sekretarz Państwowej Komisji Wyborczej oraz pracownicy Krajowego Biura Wyborczego uczestniczyli w programach telewizyjnych i radiowych, udzielali wywiadów gazetom (np. programy w TVN24, telewizji regionalnych, TOK FM, RMF, RadioZET). Podobne działania społeczno-informacyjne prowadzili Dyrektorzy i pracownicy Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w mediach lokalnych. Wszystkie te działania miały na celu zwiększenie wiedzy obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania oraz warunków ważności głosu w wyborach.

W ramach ww. działań zostało wyprodukowanych 16 spotów edukacyjno-informacyjnych, dotyczących wyborów do Sejmu i Senatu. W okresie od września do października br. były one emitowane na wszystkich antenach Telewizji Polskiej S.A., jako nadawcy publicznego. Spoty były również emitowane przez media komercyjne, w tym ogólnopolskie portale informacyjne, takie jak Wirtualna Polska czy YouTube. Przedstawiciele Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego w ramach upowszechniania wiedzy o prawie wyborczym oraz zapewnienia dostępu do informacji publicznej uczestniczyli w programach radiowych i telewizyjnych w studiu – najczęściej w czasie rzeczywistym („na żywo”). Ponadto, w ramach bieżącej obsługi medialnej Biuro Prasowe umożliwiała zainteresowanym stacjom radiowym i telewizyjnym nagrywanie wypowiedzi do mikrofonu i kamery.

Należy również wskazać, że obsługa medialna polegała również na publikacji bieżących informacji na stronach internetowych i na profilach w mediach społecznościowych PKW (Twitter i Facebook), jak również na udostępnianiu informacji redakcyjnym w odpowiedzi na licznie nadsyłane przez media pytania. Pracownicy Krajowego Biura

Wyborczego codziennie udzielali odpowiedzi na pytania wyborców telefonicznie oraz drogą mailową.

3. Zgodnie z ustawowym upoważnieniem w wyborach stosowano akty wykonawcze przewidziane w Kodeksie wyborczym wydane przez właściwych ministrów oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, dotyczące:

- 1) prowadzenia rejestru wyborców;
- 2) sporządzenia i udostępniania spisu wyborców;
- 3) utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą i na polskich statkach morskich oraz sporządzenia spisów wyborców dla tych obwodów;
- 4) zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania;
- 5) sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania, pakietów i przesyłek wyborczych w głosowaniu korespondencyjnym;
- 6) lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;
- 7) sprawozdań finansowych z wyborów oraz rejestru kredytów i wpłat prowadzonych przez komitety wyborcze;
- 8) prowadzenia debat wyborczych w Telewizji Polskiej S.A. oraz podziału czasu przeznaczonego na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych i programach regionalnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych;
- 9) przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów.

4. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym upoważnieniem uchwaliła i ustaliła:

- 1) regulaminy okręgowych i obwodowych komisji wyborczych i wzory ich pieczęci;
- 2) zasady i wysokość należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w związku z udziałem w pracach w komisjach wyborczych;
- 3) tryb i termin powoływania obwodowych komisji wyborczych;

- 4) wzory potwierdzenia zgłoszenia listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów oraz protokoły rejestracji listy kandydatów i rejestracji kandydata na senatora;
- 5) wzory kart do głosowania oraz nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a;
- 6) wzory i rozmiary kopert oraz pakietów stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym oraz sposób postępowania z tymi dokumentami;
- 7) sposób drukowania kart do głosowania oraz tryb ich przekazania wraz z nakładkami na karty do głosowania sporządzonymi w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym;
- 8) sposób sporządzania i przekazania kart do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich;
- 9) warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej w wyborach;
- 10) wzory protokołów głosowania i protokołów wyborów;
- 11) tryb przekazywania wyników głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich;
- 12) wzór zaświadczenia dla mężów zaufania i dla obserwatorów społecznych.

Komisja uchwaliła także m. in.:

- 1) wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów;
- 2) wytyczne dla obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu ich pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania;
- 3) wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, a na bieżąco były zamieszczane na stronie internetowej PKW. Zgodnie z art. 199 § 2 Kodeksu wyborczego, Państwowa Komisja Wyborcza w komunikacie z dnia 22 lipca 2019 r. podała do publicznej wiadomości informację o liczbie wyborców ujętych w rejestrach wyborców na terenie całego kraju według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r.; liczba ta wyniosła 29 968 050 osób.

5. Wybory przeprowadziły organy wyborcze określone w Kodeksie wyborczym: Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze. Zgodnie z art. 170 § 3 Kodeksu wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą nr 138/2019 z dnia 22 sierpnia 2019 r. powołała okręgowe komisje wyborcze w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r. W skład okręgowych komisji wyborczych weszli sędziowie zgłoszeni przez Ministra Sprawiedliwości, a funkcje przewodniczących objęli z urzędu komisarze wyborczy. Łącznie w skład 41 okręgowych komisji wyborczych powołano 320 sędziów, w tym 1 sędziego Sądu Najwyższego, 3 sędziów sądów apelacyjnych, 1 sędziego Wojskowego Sądu Garnizonowego, 95 sędziów sądów okręgowych, 179 sędziów sądów rejonowych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali komisarze wyborczy, a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 27 415 obwodowych komisji wyborczych, w tym 320 komisji za granicą i 5 komisji na polskich statkach morskich. Ogółem w skład obwodowych komisji powołano 234 445 wyborców. Zgodnie z Kodeksem wyborczym w skład obwodowych komisji wyborczych powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych, a w przypadku uzupełnienia składu komisji, spośród wyborców zgłaszających się samodzielnie. Największą reprezentację w składach obwodowych komisji miały: Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość - 36 618 osób, Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Obywatelska PO .N IPL ZIELONI – 29 229 osób, Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe – 28 332 osoby, Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej – 24 659 osób.

Z informacji posiadanych przez Państwową Komisję Wyborczą wynika, że przy powoływaniu komisji dochowano przewidzianej prawem procedury; uchybienia w tym zakresie były nieliczne, miały organizacyjno-techniczny charakter i były usuwane na bieżąco.

Jednakże występowały, jak przy każdych wyborach, liczne rezygnacje z członkostwa w obwodowych komisjach wyborczych. W sumie wystąpiło 6.547 odwołań ze składów obwodowych komisji wyborczych.

6. Utworzono na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach morskich 27 415 obwodów głosowania: w kraju 27 090 obwodów, w tym 25 420 obwodów stałych oraz 1 670 obwodów odrębnych (846 w zakładach leczniczych, 641 w domach pomocy społecznej, 94 w zakładach karnych, 45 w aresztach śledczych, 34 w oddziałach zewnętrznych zakładów karnych i aresztów śledczych i 10 w domach studenckich). Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w liczbie 320 utworzył Minister Spraw Zagranicznych, a obwody głosowania na polskich statkach morskich przebywających w podróży w liczbie 5, utworzył Minister Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. W każdej gminie zostały utworzone obwody głosowania dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych; lokali takich utworzono 14 498. Ponadto w wielu gminach zapewniono osobom niepełnosprawnym i w podeszłym wieku pomoc w dojeździe do lokali wyborczych oraz inne ułatwienia pozwalające na udział w głosowaniu. Obwieszczenia o obwodach głosowania były rozplakatowane w terminie wymaganym kalendarzem wyborczym. W wielu gminach i miastach zapewniono informację o lokalach głosowania także w inny sposób: na stronach internetowych urzędów gmin, w lokalnych środkach przekazu, poprzez wywieszki na klatkach schodowych, ogłoszenia na tablicach informacyjnych, itp. Informacji o adresach lokali wyborczych udzielano telefonicznie w gminach, okręgowych komisjach wyborczych, a także w Krajowym Biurze Wyborczym. Na stronie wybory.gov.pl została zamieszczona wyszukiwarka obwodów, dzięki której wyborcy łatwo mogli odnaleźć właściwy lokal wyborczy.
7. W trybie ustawowo wymaganym urzędy gmin, konsulowie i kapitanowie statków sporządzili spisy wyborców. W spisach ujęto 30 253 556 wyborców. Spisy zostały z nielicznymi wyjątkami sporządzone prawidłowo. Najczęstszym błędem było umieszczanie w spisach sporządzonych dla obwodów odrębnych (zwykle zakładach leczniczych) wyborców, którzy nawet kilka dni przed wyborami opuścili już placówkę. W dniu głosowania do okręgowych komisji wyborczych i Państwowej Komisji Wyborczej zgłaszano nieliczne interwencje dotyczące nieprawidłowości w spisach, wynikające często z błędnego rozumienia skutków wpisywania się - na własny wniosek - do rejestru wyborców. W dniu głosowania do Państwowej Komisji Wyborczej wpływały skargi e-mailowo i telefonicznie dotyczące nieuwzględnienia wniosków

o dopisanie do spisu wyborców złożonych przez wyborców za pośrednictwem platformy ePUAP. Uwagi zgłaszały również osoby zamieszkujące czasowo na obszarze gminy i zamierzające głosować w miejscu pobytu czasowego, które jednak nie złożyły wniosku o wpisanie ich do spisu bądź stałego rejestru wyborców. Obowiązujące w tym zakresie przepisy i procedury były przez Państwową Komisję Wyborczą i Krajowe Biuro Wyborcze przypominane na stronach internetowych, w wielokrotnych wyjaśnieniach w telewizji, radiu i prasie, a także w informacjach pisemnych i telefonicznych. Informacje o obowiązujących w tym zakresie przepisach prawnych, o terminie składania wniosków o dopisanie do spisu w miejscu czasowego pobytu, o możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania były stale dostępne na stronie internetowej PKW oraz wybory.gov.pl. Także okręgowe komisje wyborcze oraz delegatury Krajowego Biura Wyborczego i urzędy wielu gmin zapewniały w różnych formach bieżącą informację w tych sprawach. Według informacji z urzędów gmin wydano 155 049 zaświadczeń o prawie do głosowania.

II. Tworzenie komitetów wyborczych, zgłaszanie i rejestracja list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów

1. Zgodnie z art. 84 § 2 Kodeksu wyborczego, prawo zgłaszania kandydatów w wyborach do Sejmu i do Senatu przysługuje komitetom wyborczym, które mogą być tworzone przez partie polityczne, koalicje partii politycznych i przez wyborców. Utworzenie komitetu wyborczego wymaga przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o jego utworzeniu; zawiadomienie może być dokonane do 50. dnia przed dniem wyborów (art. 204 § 2, § 4 i § 6 Kodeksu wyborczego). W wyborach w 2019 r. zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego mogły być zgłaszane do dnia 26 sierpnia 2019 r. Państwowa Komisja Wyborcza w informacjach z dnia 5 sierpnia 2019 r. podanych na stronie internetowej Komisji, przypomniała określone w Kodeksie wyborczym zasady tworzenia komitetów wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu RP oraz zasady przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów. W ustawowo określonym terminie, do dnia 26 sierpnia 2019 r., do Państwowej Komisji Wyborczej zgłoszono do zarejestrowania 94 komitety wyborcze. Czynności związane z badaniem

prawidłowości zgłoszeń komitetów były podejmowane i wykonywane niezwłocznie po wniesieniu zawiadomienia. Państwowa Komisja Wyborcza wobec spełnienia ustawowych warunków, przyjęła zawiadomienia o utworzeniu 88 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomień 5 komitetów wyborczych, jeden komitet został rozwiązany. Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 2 września 2019 r. o komitetach wyborczych utworzonych w związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonymi na dzień 13 października 2019 r. został niezwłocznie podany na stronach internetowych pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl; jest ogłoszony w Monitorze Polskim pod poz. 853.

2. Do dnia 3 września 2019 r. do godz. 24.00 pełnomocnicy „zarejestrowanych” komitetów wyborczych mogli w okręgowych komisjach wyborczych dokonywać zgłoszeń list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów. Zasady przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów Państwowa Komisja Wyborcza podała do wiadomości w informacji z dnia 5 sierpnia 2019 r., którą umieściła na swojej stronie internetowej.
3. Okręgowe Komisje Wyborcze przed wydrukowaniem kart unieważniły rejestrację 3 list do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto skreśliły 22 kandydatów na posłów jeszcze przed wydrukowaniem kart, lecz skreślenia te nie spowodowały unieważnienia list. Natomiast już po wydrukowaniu kart do głosowania Okręgowe Komisje Wyborcze skreśliły dwóch kandydatów. W przypadku wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Okręgowe Komisje Wyborcze unieważniły rejestrację 4 kandydatów na senatorów jeszcze przed wydrukiem kart.
4. Obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach umieszczonych na listach i obwieszczenia o kandydatach na senatorów zostały podane do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie. W rezultacie w wyborach do Sejmu przeprowadzonych w dniu 13 października 2019 r. wyborcy głosowali na 234 listy kandydatów obejmujące 5 111 kandydatów zgłoszonych przez 18 komitetów

wyborczych. W wyborach do Senatu głosowano na 278 kandydatów zgłoszonych przez 61 komitetów wyborczych.

5. Na odmowę rejestracji list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów wniesiono do Państwowej Komisji Wyborczej 18 odwołań na podstawie art. 218 § 2 Kodeksu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza nie uwzględniła żadnego z odwołań. Na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej komitetom wyborczym przysługiwała skarga do Sądu Najwyższego. 9 skarg zostało złożonych do Sądu Najwyższego. Żadna ze skarg komitetów wyborczych nie została uwzględniona przez Sąd Najwyższy.
6. Po zakończeniu procedury rejestracji list kandydatów Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z zasadami określonymi w art. 219 § 1 Kodeksu wyborczego, dokonała w dniu 13 września 2019 r. publicznego losowania numerów list kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy zostały zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Losowano numery list 9 komitetów wyborczych, otrzymały one następujące numery:
  - 1) Numer 1 - Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe;
  - 2) Numer 2 - Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość;
  - 3) Numer 3 - Komitet Wyborczy Sojusz Lewicy Demokratycznej;
  - 4) Numer 4 - Komitet Wyborczy Konfederacja Wolność i Niepodległość;
  - 5) Numer 5 – Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Obywatelska PO .N IPL ZIELONI;
  - 6) Numer 6 - Komitet Wyborczy Prawica;
  - 7) Numer 7 - Komitet Wyborczy Akcja Zawiedzionych Emerytów Rencistów;
  - 8) Numer 8 - Komitet Wyborczy Wyborców Koalicja Bezpartyjni i Samorządowcy;
  - 9) Numer 9 - Komitet Wyborczy Skuteczni Piotra Liroya - Marca.

Stosownie do art. 220 § 1 Kodeksu wyborczego kolejny 10 numer przyznała Okręgowa Komisja Wyborcza w Opolu liście kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Wyborców Mniejszość Niemiecka zarejestrowanej w okręgu wyborczym nr 21.

W okręgu wyborczym nr 59 do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej doszło do skreślenia kandydata Kornela Morawieckiego w związku śmiercią kandydata.

Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość w dniu 30 września 2019 r. złożył zawiadomienie o zgłoszeniu nowego kandydata na senatora. Zgodnie z art. 265a Kodeksu wyborczego jeżeli, w przypadku, o którym mowa w art. 222 § 1 tej ustawy, skreślenie nazwiska kandydata na senatora nastąpiło wskutek jego śmierci, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą kandydata o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Zgłoszenia dokonuje się najpóźniej w 15. dniu przed dniem wyborów. W związku z tym, że 15. dzień przed dniem wyborów upływał w sobotę, należało zastosować regulację art. 9 § 2 Kodeksu wyborczego. Dlatego też termin na zgłoszenie nowego kandydata upływał 30 września 2019 r.

III. Kampania wyborcza

1. Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów podała do publicznej wiadomości ustawowe zasady prowadzenia kampanii wyborczej, przypominała w szczególności, że zgodnie z art. 104 Kodeksu wyborczego, kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem zarządzenia wyborów i że nie może być prowadzona na 24 godziny przed dniem głosowania i w dniu głosowania aż do jego zakończenia. Wskazała także uprawnienia i rygory prawne dotyczące finansowania kampanii wyborczej, apelując do wszystkich potencjalnych podmiotów wyborczych o przestrzeganie obowiązujących przepisów prawa. PKW przez cały czas trwania kampanii wyborczej systematycznie przedstawiała i wyjaśniała w różnych formach przepisy prawa wyborczego i procedury wyborcze. Wyjaśnienia i informacje w tych sprawach, zwłaszcza o godzinach i sposobie głosowania, były przypomniane wielokrotnie w Internecie, w programach telewizyjnych, radiowych, w prasie. Państwowa Komisja Wyborcza zajmowała stanowiska i udzielała wyjaśnień w zakresie różnego rodzaju spraw szczegółowych związanych z kampanią wyborczą, agitacją wyborczą, audycjami wyborczymi. Udzieliła m.in. szczegółowych wyjaśnień na pytania TVN S.A., dotyczące dopuszczalnych w czasie ciszy wyborczej działań w mediach.
2. Kampania wyborcza ograniczała się przede wszystkim do wywieszania plakatów i banerów, a także kolportażu ulotek. Prowadzona była również w Internecie i za pośrednictwem mediów społecznościowych. Do najczęstszych naruszeń kampanii

wyborczej należało umieszczanie materiałów wyborczych na ogrodzeniach bez zgody właścicieli posesji (np. własność Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Tarnobrzegu, Zamościu, Słupsku). Zdarzały się przypadki umieszczania plakatów wyborczych na płotach posesji, na terenie których znajdowały się lokale obwodowych komisji wyborczych (m. in. własność delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Jeleniej Górze). Pojawiało się wiele zgłoszeń niszczenia plakatów wyborczych (m. in. na obszarze własności Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w Tarnobrzegu i w Wałbrzychu).

Na adres internetowy Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Katowicach wpłynęło w dniu 12 października 2019 r. 9 zgłoszeń dotyczących umieszczenia w dniu 11 października 2019 r. przed lokalami obwodowych komisji wyborczych w Piekarach Śląskich materiałów wyborczych jednego z kandydatów na posła, bez wyraźnego, w opinii wnoszącego skargi, oznaczenia nazwy komitetu wyborczego. Wszystkie zgłoszenia zostały niezwłocznie przekazane do Komendy Wojewódzkiej Policji w Katowicach, o czym powiadomiono wnoszącego skargę.

Do incydentu doszło także w Grabowie nad Prosną (własność Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Kaliszu). Członek Obwodowej Komisji Wyborczej nr 6 w Grabowie nad Prosną zrywał plakaty wyborcze z ogrodzenia budynku znajdującego się naprzeciwko siedziby Obwodowej Komisji Wyborczej. Przybyła na miejsce policja przyjęła zawiadomienia o popełnieniu wykroczenia.

Do Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Krośnie w dniu 11 października 2019 r. miejscowa policja skierowała pytanie dotyczące lokalu wyborczego w Centrum Nauki i Biznesu „ŻAK” w Jaśle. Pytanie związane było z otrzymanym przez policję zawiadomieniem o podłożeniu ładunku wybuchowego.

IV. Przebieg głosowania oraz ustalenie wyników głosowania w obwodach

1. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Wywieszane w nich były obwieszczenia o obwodach głosowania, o listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatora oraz o sposobie głosowania i ważności głosu na karcie do głosowania. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną bądź parawany i osłony mające zapewnić tajność głosowania. W każdej

gminie zapewniano lokale dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych – w kraju było 14 498 takich lokali wyborczych. We wszystkich lokalach wyborczych dostępne były nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a.

2. Głosowanie rozpoczęło w dniu 13 października 2019 r. o godz. 7.00, ale przygotowania do otwarcia lokali wyborczych rozpoczęły się na ogół przed godziną 6.00. Komisje policzyły i ostemplowały karty do głosowania, sprawdziły i opieczętowały urnę wyborczą, rozłożyły spisy wyborców. Krytyczne uwagi dotyczące lokali wyborczych były nieliczne i dotyczyły przeważnie zbyt małych powierzchni lokali wyborczych, co utrudniało należyte rozmieszczenie urządzeń (urn, parawanów, stołów dla komisji, miejsc dla mężów zaufania) oraz organizacji lokalu. W przeddzień głosowania i w dniu głosowania okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury w celu udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom. Dyżury pełniono także w urzędach gmin, przede wszystkim w działach ewidencji ludności, w większych jednostkach terytorialnych (zwłaszcza w dużych miastach) pełniły dyżury inne służby. Dyżury pełniła również Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze oraz Krajowe Biuro Wyborcze.
3. Głosowanie przebiegło bardzo spokojnie, bez poważniejszych incydentów. Na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu wyborcy zgłaszali uwagi dotyczące nieprawidłowości w zakresie ochrony danych osobowych podczas składania podpisów na spisie wyborców. Uwagi dotyczyły najczęściej zbyt krótkich nakładek osłaniających dane osobowe lub ich brak. Każdorazowo sytuacje te były wyjaśniane. Gminy, w których zgłaszane były powyższe nieprawidłowości zostały pouczone o konieczności bezwzględnego przestrzegania przepisów prawa w zakresie danych osobowych wyborców. W gminie Węgliniec doszło do omyłkowego wydania dwóch kart do głosowania w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej jednemu wyborcy. Jednakże nie doszło do oddania dwóch głosów, ponieważ członek komisji dyżurujący w pobliżu urny wyborczej spostrzegł, że wyborca ma 3 karty, dwie do Senatu i jedną do Sejmu. Na żądanie członka komisji wyborca oddał jedną kartę do Senatu (oddał na niej głos). Odebrana karta został opisana i umieszczona w odpowiednim pakiecie oraz wraz z pozostałymi kartami przekazana w depozyt urzędnikowi wyborczemu po zakończeniu głosowania. W Obwodowej Komisji

Wyborczej nr 8 w Krotoszynie (właściwość Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Kaliszu) wyborca wraz z kartami do głosowania, przez omyłkę zabrał stronę spisu wyborców, którą następnie wrzucił wraz z kartami do głosowania do urny wyborczej. Urząd Miasta w Krotoszynie, po informacji o zaistniałej sytuacji, dostarczył do Obwodowej Komisji Wyborczej nr 8 kopię brakującej strony spisu wyborców. Podobny incydent miał miejsce na obszarze Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Olsztynie. Z informacji uzyskanej od Przewodniczącego Komisji wynika, że na wrzuconej do urny stronie spisu wyborców nie było żadnego podpisu wyborcy. W dniu głosowania Okręgowa Komisja Wyborcza w Wałbrzychu powzięła informację, że w gminie Polanica-Zdrój wszystkie 4 obwodowe komisje wyborcze osteplowały karty do głosowania w urzędzie podczas pierwszego liczenia przed dniem głosowania. Zażądano wyjaśnień zarówno od pełnomocnika Okręgowej Komisji Wyborczej, jak i urzędnika wyborczego w gminie. Otrzymano wyjaśnienia, że celem takiego postępowania było „usprawnienie pracy komisji w dniu głosowania”. Okręgowa Komisja Wyborcza zażądała również protokołów z przeliczenia kart w dniu 8 października (pierwsze liczenie) i w dniu 13 października. Nie stwierdzono różnic w obliczeniach. Zarówno pełnomocnik Okręgowej Komisji Wyborczej, jak i urzędnik wyborczy zostali pouczeni o obowiązujących przepisach w tym zakresie. Na obszarze Delegatury Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu w Obwodowej Komisji Wyborczej nr 282 we Wrocławiu wyborca zwrócił uwagę na błędne karty do głosowania w okręgu wyborczym do Senatu. Obwodowa Komisja Wyborcza wydawała karty dla okręgu wyborczego nr 7, zamiast kart dla okręgu wyborczego nr 8. Błędnie wydano 92 karty. Sytuacja ta wynikała z błędnie wpisanego numeru okręgu wyborczego do systemu WOW. Obecnie, Okręgowa Komisja Wyborcza we Wrocławiu jest na etapie wyjaśniania zaistniałej sytuacji. Państwowa Komisja Wyborcza w uchwale nr 209/2019 z dnia 2 września 2019 r. w sprawie sposobu drukowania kart do głosowania oraz trybu ich przekazania wraz z nakładkami na karty do głosowania sporządzonymi w alfabecie Braille’a obwodowym komisjom wyborczym w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r. określiła szczegółowo zadania okręgowych komisji wyborczych w tym zakresie i komisje okręgowe ustalenia

te wykonywały. Zespoły sędziów - członków okręgowych komisji i pracowników Krajowego Biura Wyborczego dokonywały w drukarniach, nawet kilkakrotnie, kontroli druku kart. Jednakże na obszarze właściwości Okręgowej Komisji Wyborczej w Legnicy doszło do błędu podczas druku kart do Senatu w okręgu wyborczym nr 2. Na karcie do głosowania do Senatu w okręgu wyborczym nr 2 przy nazwisku kandydata Kazimierza Sławomira Klimka, zgłoszonego przez Komitet Wyborczy Polska Lewica zostało umieszczone logo Komitetu Wyborczego Sojuszu Lewicy Demokratycznej. Karta do głosowania w okręgu wyborczym nr 2 w tym brzmieniu została zaakceptowana przez Okręgową Komisję Wyborczą i wydrukowana. W dniu głosowania nie zgłaszano Okręgowej Komisji Wyborczej w Legnicy żadnych zastrzeżeń o nieprawidłowościach dotyczących karty do głosowania w okręgu wyborczym nr 2 w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r. Okręgowa Komisja Wyborcza otrzymała informację o błędzie na karcie dopiero w dniu 21 października 2019 r.

4. W dniu głosowania tak do obwodowych, jak i okręgowych komisji wyborczych wpłynęło niewiele skarg, pytań i uwag wyborców. W pojedynczych przypadkach wyborcy zgłaszali interwencje w sprawie nieumieszczenia ich w spisie wyborców. Dotyczyły one przeważnie osób zamieszkujących czasowo na danym terenie, które zgodnie z przepisami dopisuje się do spisu wyborców na ich wnioski oraz osób przebywających w szpitalach oraz przybyłych do szpitali, bądź wypisywanych ze szpitali bezpośrednio przed dniem głosowania. Jeżeli uwagi były zasadne i wynikały z niedopełnienia przez administrację obowiązku sporządzenia i aktualizacji spisu wyborców, okręgowe komisje wyborcze we współdziałaniu z komisjami obwodowymi i działami ewidencji ludności w gminach podejmowały działania w celu umożliwienia tym wyborcom udziału w głosowaniu. Zdarzały się jednostkowe interwencje wyborców niedopuszczonych przez komisję do udziału w głosowaniu w związku z podpisem złożonym przez innego wyborcę w nieprzeznaczonej dla niego rubryce spisu wyborców. W takiej sytuacji obwodowe komisje wyborcze starały się, w miarę możliwości, wyjaśnić i sprostować zaistniałą pomyłkę. W lokalu Obwodowej Komisji Wyborczej nr 13 w Bolesławcu (właściwość delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Jeleniej Górze) jeden z wyborców usiłował wynieść karty do głosowania poza lokal wyborczy,

co zostało mu uniemożliwione przez członków komisji. Wyborca jednak zamiast wrzucić karty do głosowania do urny, podarł je w obecności komisji. Przedarte karty wyborca oddał funkcjonariuszom policji, którzy przybyli do lokalu na wezwanie przewodniczącego komisji obwodowej.

5. Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach mogli być obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych. Jednakże w niewielu obwodowych komisjach wyborczych mężowie zaufania zgłaszali uwagi do protokołów. W obwodowych komisjach wyborczych na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu mężowie zaufania obecni byli przy pracach 64 komisji. Natomiast tylko w 6 zgłosili uwagi do protokołu. Uwagi dotyczyły:

- 1) braku pieczęci komisji na plombach zabezpieczających urnę wyborczą;
- 2) brak protokołu komisji z numerami plomb wyborczych;
- 3) ostemplowania połowy kart do głosowania;
- 4) liczenia głosów w podgrupach.

Komisje ustosunkowały się do wszystkich uwag.

W przeważającej liczbie obwodów głosowania komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i poprawnie sporządziły protokoły głosowania. W nielicznych protokołach wystąpiły nieprawidłowości wynikające z niedostatecznej staranności komisji obwodowych i dotyczyły zwykle braków formalnych: niezłożenia podpisów przez niektórych członków komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu oraz nieopatrzenia protokołu pieczęcią komisji. Wadliwie sporządzone protokoły zostały zwrócone właściwym komisjom obwodowym i poprawione. Ustalone przez komisje wyniki głosowania niezwłocznie podawano do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach dostępnych dla wyborców. Dla zapewnienia kontroli poprawności arytmetycznej wyników głosowania ustalanych przez obwodowe komisje wyborcze i poprawnego sporządzenia protokołów głosowania pomocniczo korzystano z techniki elektronicznej na zasadach określonych w uchwale nr 88/2019 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących sprawdzenia w systemie informatycznym zgodności arytmetycznej danych zawartych w projektach protokołów głosowania i w protokołach głosowania w wyborach

do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r.

Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z przyjętymi zasadami przekazywania w dniu głosowania przez obwodowe i okręgowe komisje wyborcze danych o frekwencji wyborczej, określonymi w uchwale nr 159/2019 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 26 sierpnia 2019 r. w sprawie trybu i sposobu przekazywania danych o liczbie osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w stałych obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 13 października 2019 r. podawała frekwencję według stanu na godzinę 12:00 i 17:00.

V. Ustalenie wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych

1. Okręgowe komisje wyborcze, na podstawie protokołów głosowania w obwodach w wyborach do Sejmu, ustaliły protokolarnie wyniki głosowania w okręgu wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie protokołów przekazanych przez okręgowe komisje wyborcze, ustaliła - zgodnie z art. 231 § 2 Kodeksu wyborczego - zbiorcze wyniki głosowania na listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju, określiła, które listy są uprawnione do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych i zawiadomiła o tym okręgowe komisje wyborcze. Okręgowe Komisje Wyborcze, na podstawie otrzymanej informacji o listach uczestniczących w podziale mandatów dokonały następnie, zgodnie z art. 232 § 1 Kodeksu wyborczego, podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy i sporządziły protokoły z wyborów posłów w okręgach wyborczych. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej o listach uprawnionych do uczestniczenia w podziale mandatów oraz protokolarne ustalenie uprawnionych list były niezwłocznie podane do publicznej wiadomości i udostępnione na stronie internetowej pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl. Okręgowe komisje wyborcze, po otrzymaniu z wszystkich obwodów protokołów głosowania na kandydatów na senatora, sporządziły protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgach wyborczych. Informacje o wynikach

głosowania i wynikach wyborów do Sejmu i do Senatu zostały podane do publicznej wiadomości.

Na podstawie otrzymanych od okręgowych komisji wyborczych protokołów Państwowa Komisja Wyborcza, po stwierdzeniu prawidłowości wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych ustalonych przez okręgowe komisje wyborcze, sporządziła 14 października 2019 r.:

- obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 13 października 2019 r. oraz
- obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 13 października 2019 r.

Niezwłocznie po przyjęciu obwieszczeń, w godzinach wieczornych Państwowa Komisja Wyborcza podała zbiorcze wyniki głosowania i wyborów do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała obwieszczenia do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. W Dzienniku Ustaw z dnia 15 października 2019 r. zostały ogłoszone:

- obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 13 października 2019 r. pod poz.1955,
- obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 13 października 2019 r. pod poz. 1956.

3. Wybory do Sejmu i do Senatu w dniu 13 października 2019 r. obserwowali przedstawiciele OBWE. Spotkali się oni z Państwową Komisją Wyborczą, uzyskiwali na bieżąco od pracowników Krajowego Biura Wyborczego oraz członków okręgowych komisji wyborczych informacje o rozwiązaniach polskiego prawa wyborczego, w tym dotyczących organizacji wyborów. Obserwowali przebieg głosowania w kilkudziesięciu obwodach głosowania, m.in. w Warszawie, Poznaniu, Lublinie, Krakowie, Łodzi.

W ramach współpracy i wymiany doświadczeń Państwowa Komisja Wyborcza zaprosiła na wybory przedstawicieli centralnych organów wyborczych Litwy, Słowacji i Estonii. Byli oni w wybranych obwodach w okręgach wyborczych w Warszawie oraz

spotkali się z członkami Okręgowych Komisji Wyborczych i z Państwową Komisją Wyborczą.

4. W dniu 24 października 2019 r. Państwowa Komisja Wyborcza dokonała uroczystego wręczenia posłom wybranym w dniu 13 października 2019 r. zaświadczeń o wyborze. Wręczenie zaświadczeń o wyborze wybranym senatorom nastąpiło w dniu 25 października 2019 r.

Na podstawie posiadanych dokumentów i informacji o przebiegu głosowania i wyborów Państwowa Komisja Wyborcza nie stwierdziła naruszeń prawa wyborczego, które – w jej ocenie – mogłyby mieć wpływ na wynik głosowania i wynik wyborów.

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

Wiesław Koziulewicz

.....

Zastępcy Przewodniczącego

Państwowej Komisji Wyborczej

Zbigniew Cieślak

.....

Sylwester Marciniak

.....

Członkowie

Państwowej Komisji Wyborczej

Arkadiusz Despot-Mładanowicz

.....

Grzegorz Jędrejek

.....

Wojciech Kręcisz

.....

Krzysztof Strzelczyk

.....

Wojciech Sych